

MUZEJI KAO SREDSTVO UNAPREDJIVANJA RAZUMIJEVANJA MEDJU NARODIMA

Sažetak govora V.J. Popova, zamjenika ministra za kulturu SSSR-a, održanog na XI generalnoj konferenciji ICOM-a u Moskvi 1977. god.

U naše doba svjedoci smo posvuda brzog razvoja zanimanja javnosti za muzeje koje se katkad označava kao "muzejska eksplozija", i to je povod za razmišljanje i rasprave s muzealcima, sociolozima, psiholozima i ostalim stručnjacima. Zato je problem "muzej" postao jedan od središnjih problema današnje kulture. Iz toga se zaključuje da ta, tako dinamički razvijena stvarnost zahtijeva nova priznanja teoriji muzeja kao socijalnom fenomenu i suvremenoj formulaciji društvenih funkcija muzeja.

Htjeli bismo svratiti pozornost na neke aspekte toga problema. Bez sumnje bi trebalo najprije obraditi pitanje stalnog mjesta muzeja u današnjem društvu. Muzej može biti shvaćen kao vrsta komunikacijskog medija, ali da bi se muzej uvrstio u sustav masovnih medija potrebno je ukazati na glavna obilježja te ustanove.

Najplodonosnija namjena muzeja, u smislu znanosti, naobrazbe i za harmoničan razvoj ličnosti, moguća je samo ako je on, prvo, jedan od sastavnih dijelova nauke i naobrazbe, i, drugo, ako može djelovati kao naročiti dio sustava masovnih medija svojim osobenim i izvanrednim mogućnostima.

Kao izravni nosioci povijesnih, ekonomskih, socio-političkih, prirodoslovnih i, što je naročito važno, estetskih i emocionalnih poruka - muzejske izložbe stvaraju neposrednu vezu s početnim obavijestima /informativnim primarnim izvorima/ i zato imaju prednosti po kojima se razlikuju od svih ostalih masovnih medija. Njih kao prave primarne izvore ne obilježava samo njihova povijesna dugotrajnost nego i dokazana stvarnost i znanstvena korist.

Spomena je vrijedan i mora se istaći kao naročita osobina muzeja

oblik komunikacije: sveučilišna informativnost govora muzejskih predmeta, njihova razumljivost za svakoga, bez obzira na nacionalnu pripadnost. Kao i glazbi, ni muzejskim predmetima ne treba nikakvo objašnjenje njihova sadržaja da bi im se mogao shvatiti smisao.

S punim se pravom u muzejskoj literaturi ističe snaga izraza i privlačnost muzejskih predmeta. Oni mogu da uz estetske pobude probude duboke osjećaje pod utjecajem pojedine osobe nego i olakšaju prijem poruka.

Ta tvrdnja posebno vrijedi za povijesna svjedočanstva, značajne predmete i naročito vrijedna umjetnička djela. Osobina muzejskih izložaka da privlače pažnju promatrača služi kao katalizator za prepoznavanje njegovih interesa, stvara psihološku atmosferu koja vidljivo unapređuje prijem poruka i pojačava estetske osjećaje, što koristi harmoničnom razvitku neke osobe.

Ukratko muzejski predmeti u svrhu naobrazbe mogu tako jako djelovati da se ne gube u mnoštvu komunikacijskih medija, već mogu zainteresirati ljude svake životne dobi i svih stupnjeva naobrazbe.

Ali muzeji služe i kao sabirališta povijesnih iskustava i estetskih vrijednosti, te igraju važnu ulogu u čuvanju i unapređivanju progresivne tradicije. Za ljudsko društvo /čovječanstvo/ nužno je da poznaje povijesna zbivanja, da ih proučava i da ih primjenjuje. Za svaku se generaciju može reći da stoji na ramenima svojih prethodnika. Djela i intelektualna iskustva tisućljeća jesu sveopće nevidljivo blago. "Po proučavanju djedova upoznajemo unuke", pisao je znameniti ruski povjesničar V.O. Klyuchevsky.

Prava je vrijednost muzeja kao ustanove u suradnji, čuvanju i društvenom korištenju povijesnih vrijednosti i zajedničkih iskustava čovječanstva. Hegel je definirao muzej kao zbirku u kojoj se kristalizirana socijalna iskustva odražavaju skraćenim putevima spoznaje:

Iz biti /bića/ muzeja, njegove osebnosti i naročitih svojstava proizlazi nepobitna nužnost neprestanog istraživanja predmeta radi otkrivanja znanstvenih i obrazovnih spoznaja. Istraživanje i izobrazba jedinstvena su cjelina muzeja koji zbog toga ima osobito važno mjesto u društvu. Prema tome je i muzej jedan od onih fenomena koji su nastali u toku društvenog razvoja. Bez te zadaće, ako ona naša bilo koju ostalu socio-kulturnu ustanovu, ne daje svoj potpuni izvorni doprinos znanosti i kulturi.

Osobitosti muzeja kao kulturnih ustanova uključuju, prema našem shvaćanju, široke i još nepotpuno iscrpljene mogućnosti da živo sudjeluju u međunarodnoj kulturnoj razmjeni, da sudjeluju u međusobnom kulturnom obogaćivanju i unapređuju razumijevanje među narodima.

Prethodnih smo godina zapazili pojačanje razmjene između muzeja i suradnju muzeja različitih zemalja, dakle, muzeji igraju sve veću i djelotvorniju ulogu u općem toku međunarodne razmjene kulturnih dobara. Pri razmjeni izložaba, zbirki i pojedinačnih posudbi djela, ne bismo smjeli zaboraviti da zapravo svakog dana tisuće inozemnih posjetilaca naših muzeja dolaze u dodir s povijesti i kulturom naših naroda.

Bezprimjerna porast međunarodnog turizma u ovo naše doba opterećuje muzejske struke u cijelom svijetu dodatnu odgovornosti uz brojne nove zahtjeve za oblikovanje postavljanja izložaba, organiziranje njihova zajedničkog i pojedinačnog vodjenja, a samim time i za izobrazbu osoblja, pa i u pogledu biti i sadržaja publikacija i cjelokupnog sustava informativnog rada. Očekivan daljnji razvoj turizma morao bi nas potaknuti na djelotvornije pothvate sveukupnog spektra tih problema i na pojačanu razmjenu iskustva na tom području.

Bez obzira na to što sva ta pitanja neće moći biti razmotrena, neka budu u raspravi obuhvaćeni bar neki problemi.

1. Porast razmjene izložaba i zbirki između pojedinih muzeja zahti-

jeva posebna osiguranja uz sudjelovanje država. Istodobno, nagli razvoj razmjene zahtijeva novi odnos prema tradicionalnim oblicima garancija za osiguranje koje su novčana opterećenja za muzeje i države, nosioce kulture, pa otežavaju razmjenu. U vezi s tim trebalo bi misliti na preporuke iz zaključaka Helsinške konferencije u kojima se govori o Sigurnosti i suradnji u Evropi, i potiče države na traženje "novih puteva za osiguranje umjetničkih djela na inozemnim izložbama, na smanjenje rizika oštećenja i gubitaka /nestanka/ pri prevozu". Jedna je od pravih mogućnosti rješenja toga problema, po našem shvaćanju, što je moguće više nastojati da razmjene budu na temelju državne garancije.

2. Sve veća razmjena izložaba, nagli porast međunarodnog turizma i pojačani posjet muzejima, morali bi nas potaknuti na novi stav prema našim djelatnostima. Postoji nekoliko rješenja od kojih bih htio spomenuti ova dva:

a/ principi na kojima se bi morala temeljiti svaka razmjena. Tu bismo se morali osloniti na preporuke međunarodne konferencije u Helsinkiju o kulturnim odnosima u Evropi. Nijedna međunarodna razmjena ne bi smjela biti organizirana protivno ciljevima tih mjera. Svaka bi se razmjena morala temeljiti na potpunom dogovoru obiju zemalja, tj. strana, i svi oblici diktata biti isključeni; sadržaj izložbe trebao biti u skladu s istinskim duhovnim vrijednostima što bi se unapredjivalo razumijevanje i povjerenje među narodima;

b/ muzeji mogu i moraju jačati razmjene, poštovanje, povjerenje i suradnju među narodima. Stoga u njima ne smije biti mjesta za veličanje rata, sile, rasne mržnje i širenja vulgarnih i nemoralnih tema koje ponižavaju čovječanstvo.

3. Sveopći vidljivi razvoj muzejskih djelatnosti i sve veće značenje muzeja u međunarodnom životu daje nam povod da se pozabavimo teoretskim i praktičnim problemima muzejskog rada. Tako je otvore-

no široko područje za drugarsko savjetovanje, medjusobnu razmjenu iskustva i za tijesnu suradnju u određenim pitanjima. Želim spomenuti samo neka od njih: mnogostrana obrada teoretskih problema u organizaciji muzejskih djelatnosti; razmjena praktičnih iskustava u tehnologiji muzejske postave, uključivši i najnovije rezultate nauke i tehnike; oblikovanje i organizacija muzejske gradje; organizacijske metode informacijske službe, naročito u razmjeni metodskih iskustava muzeja svijeta, pomoć u izgradnji i osnivanju muzejskih saveza zemalja u razvoju; razmjena iskustava i medjusobna pomoć na području restauriranja i konzerviranja; proučavanja i otkrivanja metode izobrazbe muzejskog osoblja.

Muzeji svijeta snaga su za održavanje i napredak progresivnih povijesnih tradicija naroda i njihovih kulturnih uspjeha, što je Maksim Gorki označio ovako: "ne samo snaga koja stvara sve materijalne vrijednosti nego i kao jedino neiscrpno vrelo duhovnih vrijednosti".

Istaknuti uspjesi muzeja i muzeologa, koji imaju pred sobom kao cilj udružiti narode i kulture i unapredjivati medjusobno razumijevanje i prijateljstvo naroda i država, u skladu su s dugo gajenim i njegovanim nadama čovječanstva.

Prijevod sa njemačkog: Marinka Berković /MUSEUMSKUNDE, Band 42,
Heft 2, 1977./ pp.: 70-73